

Konference Didaktické impulsy 8

Růžena Písková

FPE ZČU v Plzni, piskovar@kcj.zcu.cz

Darina Hradilová

FF UP v Olomouci, darina.hradilova@upol.cz

Dne 18. 10. 2025 se uskutečnila mezinárodní vědecká konference *Didaktické impulsy 8* (DIDA18), pořádaná již tradičně v on-line formě Katedrou českého jazyka a literatury s didaktikou Pedagogické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě. Organizátoři letos poprvé využili technické možnosti on-line prostředí k rozdělení bohatého programu, čítajícího celkem 22 příspěvků, na úvodní společnou část a dále na dvě paralelní sekce. Byl tak vytvořen prostor pro setkání širokého spektra přednášejících, a to jak ve smyslu národnostním – zastoupena byla Česká republika, Slovensko a Ukrajina, tak ve smyslu akademickém – konference se spolu s vědeckými pracovníky celkem z 10 univerzit aktivně účastnili také učitelé z praxe a studenti doktorských i magisterských studijních programů.

Lze říci, že prezentované příspěvky svým obsahem demonstrovaly **čtyři hlavní tendence** současné didaktiky mateřského jazyka a literatury, které se výrazně projevovaly napříč celým programem.

Generační dialog o jazyku, literatuře, oborové didaktice a učitelství

Konferenční jednání otevřela M. Čechová příspěvkem na téma *Jak šel čas s časopisem Český jazyk a literatura*, v němž referovala o bohaté historii časopisu, zapojených osobnostech a stěžejních tematických okruzích od jeho založení až po současnost. M. Hrdlička referátem *O postavení češtiny mezi jazyky* upozornil, že zažitá definice pojmu „národní jazyk“ již nevystihuje současnou situaci češtiny doma a ve světě, a podnítl generační

diskuzi o nutnosti redefinice tohoto pojmu tak, aby zahrnoval i český znakový jazyk, krajanské a zděděné varianty češtiny. D. Hradilová a H. Svobodová v referátu *Kompetenční rámec absolventa/ky učitelství pro obor Čeština jako druhý jazyk: jistoty a pochybnosti* představily nově vytvořený kompetenční rámec, přičemž se jako jeho spoluautorky zaměřily na ty aspekty jeho vzniku, které byly autorským kolektivem vnímány jako prioritní a nepochybnitelné, ale i na ty, které byly předmětem diskusí, jako např. termíny, jejichž aktuálnost a akceptovatelnost prochází změnami ovlivněnými jak samotným vývojem poznání v oboru, tak diskurzem evropské jazykové politiky.

O čtenářských preferencích studentů učitelství referovala J. Zitková v příspěvku nazvaném *Malá sonda do čtenářství budoucích učitelů českého jazyka*. Následná diskuse potvrdila důležitost hledání společných témat mezi učiteli a žáky napříč generacemi a sledování čtenářských preferencí žáků.

Zapojování vizuální a multimodální komunikace do výuky

Příspěvek I. Gejgušové *Inovativní vklad Zdeňka Kožmína do didaktiky literatury a slohu* reflektoval výše zmíněnou mezigenerační diskusi a současně poukázal na jeden ze současných trendů oborové didaktiky, jímž je vizualizace a multimodální komunikace. Autorka připomněla osobnost Z. Kožmína, perzekuovaného pedagoga, který už v 70. a 80. letech minulého století prosazoval metodu vizualizace vzdělávacího obsahu v reakci na vzrůstající tendenci k vizuální komunikaci u nejmladších generací, a přiblížila jeho metody propojování textu s obrazem a zvukem.

Už samotný formát konference konané on-line s využitím prezentací svědčí o narůstající vizualizaci mezilidské komunikace. Tento trend v příspěvku na téma *Současná komiksová tvorba s tematikou války* akcentovala i Z. Malíčková, která se zaměřila na grafické a textové zpracování komiksů *Sudetenlove* a *Tři královny*. Rovněž příspěvek L. Taraldsen Medové a M. Křápkové Hrdličkové na téma *Badatelská výuka v ČJL* představil možnosti výuky založené na multimodálním přístupu k jazyku a literatuře a vedené v konstruktivistickém pojetí jako funkční model, který lze využívat v propojené výuce. J. Kučerová a R. Písková v příspěvku na téma *Obraz Jana Amose Komenského v současné tvorbě pro děti a mládež* nastínily možnosti využití knižní, komiksově, audiovizuální a muzejní produkce při prezentování této významné pedagogické osobnosti žákům mladšího školního věku. O. Škvareninová v referátu nazvaném *Kritické počívání ako súčasť komunikačnej kompetencie žiakov* zaměřila pozornost posluchačů na podceňovanou kompetenci kritického naslouchání v kontextu rozvoje komunikačních kompetencí žáků. Připomněla důležité fáze: naslouchám–rozumím–přemýšlím–hodnotím–reaguji a představila deset praktických technik pro rozvoj kritického naslouchání.

Diverzita a rozmanitost ve výuce

L. Butkovová v referátu na téma *Diferencovaná výuka českého jazyka v praxi základní školy* vyzdvihla význam diferenciacce průběhu vyučovacího procesu, ale současně také nutnost srovnatelnosti výstupní úrovně žáků. K. Bernátíková v příspěvku nazvaném *Výuka češtiny jako příležitost a prostor pro charitativní aktivity* na příkladu každoročně se opakující školní charitativní akce prakticky doložila, že propojení výuky s autentickým příjemcem sdělení a reálnou životní situací, kladoucí důraz na empatii, solidaritu a témata spjatá s etikou, lidskou důstojností a problematikou zlepšování kvality života druhých lidí, představuje vysoce funkční didaktický nástroj propojené výuky několika předmětů a má pozitivní vliv na úroveň mluveného i psaného projevu žáků.

Množství příspěvků zaměřených na výuku žáků s odlišným mateřským jazykem (dále jen OMJ) svědčí o vzrůstající potřebě úspěšně integrovat tyto žáky do společnosti, přičemž jazyk a komunikace jsou v tomto procesu nezbytným nástrojem i předmětem výuky i výzkumu. V. Vršecká referovala o kognitivních schopnostech bilingvních žáků ve 2. vzdělávacím období na 1. stupni základní školy. Na výuku žactva mladšího školního věku byly zaměřeny také příspěvky M. Jungové *Didaktické postupy vedoucí k osvojení českého jazyka žáky s OMJ na 1. st. ZŠ: dílčí výsledky předvýzkumu v prostředí ZŠ a MŠ* a A. Hyrjové *Nie sme rovnakí – a to je v poriadku! Učiteľ ako sprievodca rôznorodosťou*. Autorky ve svých referátech prezentovaly výsledky svých výzkumů, v nichž se zaměřovaly na různé aspekty vícejazyčnosti u mladšího žactva a na úlohu vyučujících při začleňování vícejazyčných dětí do výuky.

A. Basanska přednesla příspěvek s názvem *Výuka české deklinace substantiv pro ukrajinsky mluvící studenty na podprahových úrovních*. Výsledky výzkumu, který provedla pod vedením A. Hudouskové, poměrně přesvědčivě ukázaly, že vertikální způsob prezentace českého deklinačního systému mluvčím slovanských jazyků hodnotí jako vysoce efektivní jak vyučující, tak studující a že by bylo vhodné tento fakt zohlednit při tvorbě uceleného výukového materiálu, což bylo mj. zdůrazněno v následné diskusi. P. Vališová promluvila v referátu nazvaném *Osvojování oborově nespecifických sloves u žáků s OMJ* o slovní zásobě akademického jazyka.

Bohužel nezazněl v programu avizovaný příspěvek J. Kesselové *Lingvokultúrny aspekt vo výučbe gramatiky slovenčiny ako cudzieho jazyka*, a to z technických důvodů souvisejících s aktuální situací na Ukrajině.

Využívání technologií a nových médií v propojené výuce

V. Svinticki svým referátem nazvaným *Didaktický potenciál počítačových her studia Charles Games při akvizici češtiny jako cizího jazyka* reprezentoval tendenci, která rezonovala celou konferencí, a to aplikaci digitálních technologií a s nimi spojených výukových nástrojů ve školské praxi.

R. Wágnerová v referátu na téma *Digitalizace výuky větých členů na druhém stupni ZŠ* představila vyvíjenou mobilní aplikaci pro nácvik určování větých členů a uplatnění principů gamifikace ve výuce. V následné diskusi zazněly podněty směřující k nutnosti didakticky přesného zpracování obsahu podobných aplikací. Diskutující se shodli, že forma těchto aplikací by neměla negativně ovlivňovat jednoznačnost a přesnost prezentovaného vzdělávacího obsahu, ani směřovat k didaktickým formalismům a mechanickému určování větých členů.

E. Svátková se věnovala tématu *Kvalita videoher v kontextu literární výchovy* a na videohře *Playing Kafka* demonstrovala význam zahrnutí nových médií, zde konkrétně narativních videoher, do výuky českého jazyka a literatury. Připomněla, že videohry jsou novou platformou pro vyprávění příběhů a konstruuji se v nich nové mytologie. Svým estetickým ztvárněním dokáží vystihnout prostředí, náladu i charakter hrdiny.

S. Džačovská v příspěvku na téma *AI vo vyučovaní slovenského jazyka a literatúry* představila některé možnosti zapojení umělé inteligence (dále jen AI) do výuky jazyka a literatury, demonstrovala tak zájem učitelů o nové postupy, a zejména nastolila významné etické otázky týkající se vnímání sebe sama jako autora. Výsledkem následné diskuse byla mimo jiné shoda na tom, že je nezbytné vést žáky i učitele k uvědomění, v čem spočívá jejich kvalita oproti AI, aby dokázali odlišit kvalitní a nekvalitní výsledky, které AI podává při různých zadáních, a dokázali i s pomocí AI pozvedat kvalitu svých vlastních prací, nikoli jen nekriticky přejímat výstupy produkované umělou inteligencí.

Souhrnně lze konstatovat, že konference nabídla podnětné pohledy na rozmanité aspekty jazykové výuky a otevřela prostor pro živou diskusi o aktuálních tendencích a výzvách v oblasti didaktiky češtiny a slovenštiny. Diskusní vstupy ukázaly zájem všech přítomných o prezentovaná témata, ochotu sdílet své poznatky a vzájemně se inspirovat. Prezentace k jednotlivým konferenčním vystoupením jsou zveřejněny na webových stránkách katedry českého jazyka a literatury s didaktikou PdF OU.¹ Organizátorům je třeba vyjádřit velké poděkování za vytvoření příjemného a inspirujícího prostředí pro vysoce odborné i lidsky milé setkání i za technicky skvěle zvládnutou organizaci celého konferenčního jednání.

¹ <https://pdf.osu.cz/kcd/didakticke-impulsy>